

A 80 éves Székely Gábor köszöntése

Milyen nagyszerű dolog megélni egy tartalmas, hosszú életet! De még inkább van mire visszatekinteni, ha valaki, mint Székely Gábor professzor emeritus is, a magyar emlékeztörténet szerinti „nagy generáció” tagja. Ez a háború alatt született nemzedék, ha pedagógusságra adta a fejét, bizony nemcsak rengeteg reformot élt meg, de egy rendszerváltás aktív részese is lehetett.

Székely Gábor 1943. május 25-én született Egerben, s a Heves vármegye Fedémes nevű községében pedagógus család fiaként nőtt fel. A falusi tanítónő édesanya az ötvenes évek kemény körülményei között nagy gonddal nevelte egyetlen gyermekét, aki a történelem és a természetrajz iránt egyaránt fogékonyak bizonyult. A továbbtanulás mégis a nyelvek felé vitte, s a híres Dobó István Gimnáziumban tett érettségi után az akkori KLTE, ma Debreceni Egyetem orosz-német szakára iratkozott be. 1967-ben szerzett diplomát, s Nyíregyházán kapott állást a Vasvári Pál Gimnáziumban. Felesége és kisfia a család biztonságával lendítette tovább a pályáján, amikor két évre rá a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola oktatójának kérték fel.

Oktatói tevékenysége keretében 1969-től 1993-ig az Orosz Nyelv és Irodalom Tanszék oktatója. 1969 és 1974 között tanársegédként, 1974-től 1977-ig adjunktusként, 1977-től 1982-ig docensként, 1982-től főiskolai tanárként tevékenykedett. 1983-tól 1993-ig a tanszék vezetője volt. A főiskolán 1974-től 1978-ig megbízással személyzeti vezető, 1982-től 1989-ig oktatási főigazgató-helyettes, 1989-től 1997-ig az intézmény főigazgatója. 1993-tól a Német Nyelv és Irodalom Tanszéken dolgozott, 1998 óta egyetemi tanárként. 2000-től a tudományos munkáért felelős főiskolai rektor-helyettes feladatkörét töltötte be.

Tudományos munkát 1970 óta végzett. Kutatási területe a kontrasztív nyelvészet (magyar, német, orosz); lexikológia, lexikográfia, a fokozás. 1974-ben doktorált a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, summa cum laude minősítéssel. 1978 és 1981 között nappali aspiráns volt a Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Aspiránsvezetője Papp Ferenc akadémikus volt. 1982-ben „a tudományok kandidátusa” fokozatot szerezte meg alkalmazott nyelvtudomány szakterületen. 1997-ben ugyanezen a szakterületen habilitált a Pécsi Tudományegyetemen.

Alapító tagja a DE BTK doktori iskolájának, tagja volt a VE BTK doktori iskolájának. Rendszeresen meghívást kapott doktori és habilitációs eljárásokban való részvételre a Debreceni, a Pécsi Tudományegyetemen, illetve az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Vizsgáztatóként és bizottsági tagként részt vett a DE illetve a PE doktori és habilitációs eljárásaiban.

Testületi tagsága révén aktív részese volt a szakmai, tudományos, felsőoktatási életnek. Ezek listája ma már oktatástörténeti kordokumentumnak számít: Magyar Akkreditációs Bizottság Nyelvtudományi (később Nyelvtudományi és Filozófiai) Munkabizottság (tag), DE BTK Doktori és Habilitációs Tanács (kültag). Tudományos társulati tagságok: TIT Országos Elnökség (tag), TIT Jurányi Lajos Egyesület Nyíregyháza (elnök), Magyarországi Germanisták Egyesülete (2004-ben alelnök, később tag), Magyar Alkalmazott Nyelvészek Egyesülete (főtitkár-helyettes 2013-ig), a Modern Filológiai Társaság Választmánya (tag), az MTA Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottsága (tag), MTA Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Testülete (tag), Magyar Nyelvtudományi Társaság (tag), Német Nyelvtanárok Egyesülete (tag), Orosz Nyelvtanárok Egyesülete (tag), FIPLV (tag), MAPRJAL (Orosztanárok Nemzetközi Egyesülete (tag).

Díjai, elismerései végigkísérték tartalmas tanári pályáját:

- 1989: Kiváló Pedagógus (Oktatási Minisztérium)
- 1993: Bugát Pál Emlékérem (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat)
- 1994: Turi Sándor Díj (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közgyűlése)
- 1997: Apáczai Csere János-díj (Oktatási Minisztérium)
- 2001: Brassai Sámuel-díj (Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete)

Nyugdíjas éveiben a Nyíregyházi Egyetem nyelvészei, történészei, művészetközvetítő oktatói Székely Gábor körül alkotói kutatóközösséggé rendeződtek. Ennek a munkának a közös terméke három tanulmánykötet, amely bizonyítja Székely Gábor kiváló tudományszervezői és alkotói munkásságát:

Hidasi, Judit; Osváth, Gábor; Székely, Gábor (szerk.) *Család és rokonság nyelvek tükrében*. Budapest, Tinta Könyvkiadó (2016)

Székely, Gábor (szerk.) *A színek és a színevek világa: fizikai, kultúr- és művészettörténeti, illetve nyelvtudományi témájú értekezések színekről és színelnevezésekről – 12 idegen nyelv színelnevezéseinek egybevetése a magyar nyelv színeveivel*. Budapest, Tinta Könyvkiadó (2018)

Nagyné, Schmelcz Erika (szerk.) *Számok a nyelvek világában, nyelvek a számok világában*. Nyíregyháza, Magyarország, Budapest, Tinta Könyvkiadó (2022)

A sok száraz életrajzi adat aligha fed fel a szerény, mindig udvarias, kedves tanárember igazi arcát, akit kollégákként megismerhettünk. Nemcsak a Gábor-napi „Jóság szelet” nevű sütis vendéglátás keretében, hanem például a párizsi FIPLV-kongresszus szüneteiben, amikor a Louvre parkjában a galambokat etettük, vagy Brüsszelben, amikor a nevezetességeket bemutató idegenvezetősködő kollégánk így szólt: „Jobbra a városháza csodálatos épülete, balra a főigazgatónk kis piros kocsija látható”. És tényleg, az ifjabb Székely Gábor már mint elektromérnök ösztöndíjas épp ekkor volt Brüsszelben édesapja autóját kölcsönkérve.

Székely Gábor habitusára, előadói stílusára idézzük ide egyik nemrég tartott előadásának értékelését. A Bessenyei Társaságban 2022-ben tartott nyelvészeti ismertetése egy helyi médiumból ilyen visszhangot váltott ki:

„Bár a nagy tudású és számtalan területet érintő előadó előre bocsátotta, nem szeretne komoly és hivataloskodó, szakszavakkal dobálózó és túl összefüggő lenni, mondandója vonalvezetése mégis világos és érthető volt, bibliai keretbe foglalva.

Az ember csodálatos érintkezési eszközét vette górcső alá a nyelvész szaktekin-tély, s tette mindezt olyan székhez szögező módon, hogy a publikum tagjai örömmel és partnerként kalandozták be vele a természetes, a mesterséges, sőt az állati kommunikáció birodalmát. Szállóigékkel, történelmi, bibliai képekkel aláfestett kiselőa-dása maradandó kérdéseket és válaszokat hagyott a közönségben, valamint hitet, hogy kivételesen gazdag anyanyelvünkért tenni folytonos szükség és kötelesség” (nyiregyhaza.hu. 2022. ápr. 5.)

„*Mi lett volna, ha?...*” Ez a történelmietlen kérdésfeltevés mégis csak illik a 80 éves Székely Gábor esetében. Ha egy ilyen gazdag életpálya nem volna elég, 2023-ban kéz-be vehettük első szépirodalmi kötetét *Bűnügy a Goán* címmel, amelyben önéletrajzi és történelmi elbeszélései, tudományos-fantasztikus kisregénye került az olvasók elé. Olyan történelmi mélyfúrással összeszedett adatolás írja le a szatmári ecsedi lápon menedéket kereső 16. századi magyar vitézek, főurak életét és családtörténetét, ami-lyen szépírói plaszticitással idézi meg más helyen a gyermekkor karácsonyait, iskolai kalandjait. Az udvarházak világa ugyanolyan hiteles, mint a távoli bolygóra menekített magyar emberek kalandos, fantázia szülte élete és hazavívő útja.

Ki is valójában a 80 éves Székely Gábor? Tanár, tudós kutató, író? Ady szavaival mondhatná magáról: „*Vagyok, mint minden ember: fenség, Észak-fok, titok, idegen-ség, Lidérces, messze fény*”.

Az ünneplő tisztelői, barátai nem mondhatunk mást, mint hogy Isten éltesse sokáig Székely Gábor kollégánkat, hogy ez a fény ne távolról ragyogjon, hanem a közelünk-ben kedves és nagyon emberi egyéniségéből sugározzon még sokig felénk!

Nyíregyháza, 2023. május 25.

Cs. Jónás Erzsébet

<https://www.nyiregyhaza.hu/post/komoly-dolgokrol-szorakoztatva-2022-04-05>